

Deroppe i venstre øverste hjørne

Links og litteratur v/Erik Kann

I tilknytning til:

Præsentation og gennemgang af Rigsarkivets elektroniske bestillingssystem DAISY

Sokkelund Slægtsforskere oktober 2025

Generelt

Det er kun et ganske lille udvalg af links og litteratur, der er medtaget nedenfor.

Finde frem til Daisy		
1	Direkte adresse til Daisy via Google:	Søgestreng: Rigsarkivet Daisy Søg efter arkivalier Andre søgestrengene kan naturligvis også anvendes, f.eks. Søg arkivalier rigsarkivet
2	Via Rigsarkivets hjemmeside	Rigsarkivets hjemmeside Rigsarkivet – Danmarks hukommelse <klik Søg i samlingerne> <scroll ned i bunden af siden> <klik på Log ind i Daisy> <øverste højre hjørne: Ny søgning>
Hjælp til brugen af Daisy, arbejde med arkivalier mm.		
3	Hjælp til brugen af Daisy	<Skriv DAISY i søgefeltet på forsiden af Rigsarkivets hjemmeside> Arkivdatabasen Daisy - Rigsarkivet
4	Søgninger i Daisy	https://www.rigsarkivet.dk/rigsarkivets-laesesale/bestilling-laen-og-ekspedition-af-arkivalier/
5	Om ændringerne i forholdet mellem Arkivalier Online og Daisy	Arkivalieronline og Daisy flytter: ingen ændringer for dig - Rigsarkivet
6	Præsentation og forklaringer om de vigtigste grundbegreber, herunder også Proveniensprincippet	Ny forsker - Kom godt i gang! - Rigsarkivet
7	Hjælp til brugen af arkivalier	FAQ - ofte stillede spørgsmål til brug af arkivalier Bemærk: Medtager naturligvis flere af de problemstillinger, der berøres i henvisningerne ovenfor
8	Hjælpe midler til arkivbenyttelse	Ældre hjælpemidler til arkivbenyttelse - Rigsarkivet
9	Vejledning i at søge i "Søg i Samlingerne"	Søg i samlingerne - Kom godt i gang! - Rigsarkivet

10	Artikel om arkivordningsprincipper	Artikel: Arkivordningsprincipper, skrevet af Helle Linde i: Dansk Kulturhistorisk Opslagsværk bd. 1 (1990). Særlig nyttig med litteraturhenvisninger. Værket er anført nedenfor under nummer 13
Hjælp til brugen af Arkivalier Online		
11	Brugen af Arkivalier Online	Hjælp til Arkivalieronline - Rigsarkivet
Hjælp til at finde ud af, hvem der administrerede, hvem havde at gøre med		
12	Håndbog for danske Lokalhistorikere, red. Af Johan Hvidtfeldt (1952-1956)	Scannet hos Danskernes Historie Online: Håndbog for Danske Lokalhistorikere
13	Dansk Kulturhistorisk Opslagsværk, red af Poul Olsen, Erik Alstrup (1990-1991) Bind 1-2	På grund af Ophavsrettigheder er dette værk IKKE scannet til Danskernes Historie Online
14	ORDLISTE til brug for medarbejdere ved Rigsarkivets 2. Afdeling (1977)	Scannet hos Danskernes Historie Online: Rigsarkivets 2. afdeling: Ikke længere officielt afdelingsbetegnelse. Afdelingen havde ansvaret for arkivalier efter 1848. Meget nyttig f.eks. ved benyttelse af ministerielle arkivalier

Et par eksempler

Først det helt enkle

En af jeres aner har ejet en gård i x sogn. Måske har det været angivet i en folketælling eller måske har det været oplyst i et skifte.

Først har I brug for at finde ud af, ”hvem der havde at gøre med”, ”hvem administrerede” den registrering, der er nødvendig, når en persons adkomst til en ejendom skal kunne dokumenteres?

Et opslag på ordet ”Tinglysning” i ”Dansk Kulturhistorisk Opslagsværk” (DKO) vil være et godt sted at starte. Der er en fin oversigtsartikel i DKO, bd. 2 side 890–891. På side 891, venstre spalte står følgende: ”T. (= tinglysning) fandt indtil forordning af 25.1.1805 sted ved byting, rådstueretter, birketing, herredsting og især landsting, herefter alene ved byting, birketing og herredsting.”

Næste opslag må være f.eks. Herredsting. Igen vil I finde en fin artikel, denne gang i DKO bd. 1, side 332-334.

På side 334, venstre spalte findes som afrunding på artiklen om Herredsting en gennemgang af ”Utr. Kildem.”, hvilket ganske enkelt betyder ”Utrykt Kildemateriale”. Her vil I kunne læse følgende: ”H.(=herredstingenes) arkiver, der ofte er bevaret fra 1600-tallet, er afleveret til LA (Landsarkiverne), hvor de skal søges i hovedgruppen retsbetjentarkiver”.

Med den viden er I næsten klar. Men selvfølgelig skal I også lige have styr på, hvilken retsbetjent, I specifikt har brug for.

Det giver næste altid pote, hvis I på dette tidspunkt i jeres søgen efter den rette retsbetjent går ind på Rigsarkivets hjemmeside og fra forsiden søger ”Kom godt i gang”. Her vil I endda kunne målrette jeres søgning ved at skrive: ”Kom godt i gang tinglysning ”.

Nu er det blot at læse Rigsarkivets fine vejledning igennem og så er I fremme!

Det gode tip: Alle arkivalier i tilknytning til Tinglysning er scannet på AO!

Og så det lidt mere krøllede

I Folketællingen 1834 i et landsogn er der ved en af dine aner oplyst, at han/hun er fattiglem eller almisselem eller nyder understøttelse af sognet.

Spørgsmål: Hvem administrerede, hvem havde med Fattigvæsenet at gøre omkring 1834?

Opslag i titel nr. 13 under artiklen: Fattigforsorg. Det er en ganske lang artikel (12 spalter), men den gennemgår ”heldigvis” Fattigforsorgen kronologisk.

På side 198, højre spalte forklares, at der i 1803 oprettedes Sognefattigkommissioner i landsognene. Der redegøres desuden for, hvem der havde sæde i disse fattigkommissioner og om kommissionernes opgaver

Det helt geniale ved Dansk Kulturhistorisk Opslagsværk er, at artiklerne som hovedregel altid afsluttes med redegørelse for ”Utr. Kildem. (=Utrykt kildemateriale). Citat: ”Hovedreglen er, at arkivalier vedrørende fattigforsorg på landet findes i præstearkiverne” (s. 200 højre spalte).

Videre til arkivet:

Lad os antage, at fundet af forfaderen var i Asnæs sogn.

Arkivskaber: Asnæs sogn

Arkivserie: Fattigkommission

Herefter søg, hvorefter følgende dukker op:

Arkivskaber:

asnæs sogn

?

Arkivserie:

fattigkommission

?

Periode:

1

-

2025

?

Søg i Daisy

Der blev fundet 1 poster.

Side 1 af 1.

Fra ?

Til

Arkivskaber ?

Arkivserie ?

1802

1862

Asnæs Sogn

Fattigkommissionens forhandlingsprotokol

Vigtigt:

Inddeling og afgrænsning af de lokale fattigkommissioner efter 1803-ordningen var faktisk pastoraterne. Et pastorat er oftest en administrativ enhed bestående af to sogne (hoved- og anneks sogn). I adskillige tilfælde udgjorde ét sogn imidlertid ét pastorat.

En søgning i Daisy på:

Arkivskaber: Sogn

Arkivserie: Fattigkommission

giver pænt mange resultater. Men for at være dækket bedst muligt ind, bør du i tilfældet af et fund i en folketælling, som i eksemplet ovenfor, først få rede på, om sognet er eget pastorat eller udgør et pastorat sammen med et andet sogn. Det ser du meget let i Trap.

Lav evt. en søgning i Daisy på:

Arkivskaber: Pastorat

Arkivserie: Fattigkommission

Resultatet er 247 poster!

OGSÅ MEGET VIGTIGT:

Hvis du læser hele artiklen om Fattigforsorg i Dansk Kulturhistorisk Opslagsværk finder du bl.a. ud af:

De administrative rammer i København var ganske anderledes end i landsognene, ligeledes at delvis anvendte en anderledes administrationsmåde i Købstæderne.

Og du vil også finde ud af, at administrationen af fattigforsorgen i løbet af 1800-tallet ændres på flere måder. Vigtigst i den forbindelse er nok den rolle, landkommunerne (sognekommunerne) får efter 1867. Så bliver svaret på spørgsmålet om, "hvem der havde ansvaret for" pludselig "xx sognekommune".

Jo - administrativ sammenhæng er vigtig!

Rigtig god fornøjelse med jeres søgninger.